

El periodista i el confident

GENEVA OVERHOLSER

Una de les primeres lliçons que aprenem els periodistes és que no hem de remar les nostres fonts. La norma diu així: no reveles la identitat de qui et proporciona informació en confiança. Malgrat que hi he cregut sempre, i d'una manera incondicional, en aquesta regla, darrerament –i sobretot d'ençà del cas en què està implicat el periodista Robert Novak–, em fa la impressió que l'absolutisme orgullós que practiquem els periodistes quan defensem aquesta màxima a peu i a cavall no és tan assenyat ni tan ètic com sembla.

Hi ha dos motius principals que empenyen un periodista a no voler revelar les fonts de què disposa. D'una banda, si vols que et creguen, has de tenir paraula. I, de l'altra, en aquest món de secrets i de confusió, la persona que et dóna informacions fiables val una mina. Des del Watergate fins als darrers casos de confidentes que han aixecat la llebre, els beneficis que la societat en trau, d'aquest pacte de confidencialitat, són incalculables.

Si bé és cert que l'essència del pacte rau en l'anonimat, les mateixes raons que aconsellen emprar aquest sistema, ens el desaconsellen: l'abús de les fonts anònimes fa malbé el crèdit dels periodistes. Tanmateix, tots sabem que certes informacions vitals per a una societat democràtica només poden ser conegudes si es protegeix la confidencialitat. Per això més de trenta estats nord-americans, i el districte de Colúmbia, han reconegut ja el dret dels periodistes a no esdevenir una arma d'investigació en favor del Govern. Aquesta protecció, que mai no s'ha aplicat del tot, cada vegada rep més pressions del sistema legal, i els periodistes es veuen obligats a recordar-la i a defensar-la contínuament.

Els principis, pobra de mi, s'han de defensar, fins i tot quan un fet trasbalsador els posa en dubte. Això és el que passa amb el cas Novak. El 2002, un diplomàtic retirat, Joseph Wilson, fou enviat per la CIA a Nigèria perquè hi comprovara si era cert el que afirmaven alguns informes, segons els quals l'Iraq havia obtingut urani enriquit, del que es fa servir per fabricar armes nuclears. Wilson no

“Tots sabem que certes informacions vitals per a una societat democràtica només poden ser conegudes si es protegeix la confidencialitat”

hi va trobar proves, i això és el que deia l'informe que va enviar a la CIA.

El gener del 2003, però, en el discurs sobre l'estat de la Unió, el president Bush va esmentar els contactes que havia tingut l'Iraq a l'Àfrica per tal d'aconseguir l'urani, cosa que l'emparava a l'hora d'emprendre accions contra Saddam Hussein. A mesura que s'acostava la guerra, la qüestió dels programes d'armament de destrucció massiva esdevingué un afer cabdal. Al juliol, Wilson va escriure, en aquest mateix diari, un article sobre la seua troballa on afirmava que l'únic que volia l'administració Bush era “manipular els serveis d'intel·ligència”.

Una setmana més tard, Novak va escriure una columna en què esmentava, amb noms i cognoms, la dona de Wilson, una agent operativa d'armes de destrucció massiva, i deia que, segons “dos alts funcionaris de l'administració”, ella havia suggerit que enviaren el seu marit a Nigèria, a fer-hi les indagacions corresponents. Revelar el nom d'un agent encobert de la CIA és considerat alta traïció, i ara els tribunals investiguen aquesta filtració.

Com a peça periodística, l'article de Novak fa surar algunes qüestions ètiques controvertides. En comptes de fer un bon ús de la confidencialitat, tot evitant-li, a l'informador, el càstig que li podria imposar l'estat, va lliurar directament la informació, i va posar-la en mans de la maquinària governamental, perquè en reberen el càstig corresponent. I encara més: va facilitar a aquestes mateixes fonts el camí per divulgar il·legalment informació d'intel·ligència.

Segurament Novak haurà de testificar davant del jurat. Per a la major part de la premsa, això genera el deure de fer-li

costat, com a col·lega. Tanmateix, i abans que ens precipitem a defensar-lo, hi ha dues coses que m'agradaria posar damunt la taula: una, què és el que no hauria de passar al jutjat; i dues, què és el que no hauria de passar al diari.

Molt bé: és una qüestió d'interès públic, que els periodistes no haurien de ser forçats a revelar les fonts en un judici. Però també és d'interès públic, i forma part de les habilitats que hauríem de tenir, que els periodistes ens manifestem en contra de les relliscades ètiques. No malmetem el principi de confidencialitat quan afirmem que hauríem de ser conscients que aquest principi pot ser emprat amb finalitats bones o dolentes; més aviat el reforcem, i donem garanties al públic, que sovint es pregunta qui vigila el vigilant.

En aquest cas, per tant, els periodistes hauríem de demanar a Novak que reconega que va abusar del principi de no revelació de les fonts, i que les faça públiques –d'aquesta manera, el control de la confidencialitat tornaria a estar en mans dels periodistes, i no del sistema legal–. Novak ja ha demostrat en altres ocasions la voluntat que l'empeny a identificar les fonts, quan aquestes fonts han comès actes delictius: ara fa tres anys va reconèixer que havia obtingut informació de Robert Hanssen, l'agent de l'Oficina Federal d'Investigació que va espionar per a la Unió Soviètica. Havia de revelar aquella connexió, va dir, “per tal de ser honest amb els meus lectors”.

Les mateixes raons ètiques s'haurien de mantenir en aquest cas. Tots els periodistes que reclamen aquesta eixida al cas Novak-Wilson protegiran alhora el principi de confidencialitat i la pràctica del periodisme d'interès públic.

Geneva Overholser és professora de la Facultat de Periodisme de la Universitat de Missouri, EUA.

És exeditora del diari d'Iowa 'Des Moines Register', defensora del lector de 'The Washington Post' i membre del consell editorial de 'The New York Times'.

© The New York Times – EL TEMPS
Traducció: Maite Insa